

Poštnina plačana v gotovini

ŠTEVILKA 10

LETNIK XXXVIII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1937

Priloga „Narodnega Gospodarja“ štev. 10, I. 1937.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Ljudske posojilnice v Brežicah, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 24. oktobra 1937 ob 11. uri dopoldne v poslovnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev računskih zaključkov za leto 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Koprivnici, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 31. oktobra 1937 po prvi sv. maši v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka z dne 25. 9. 1936 in 31. 12. 1936. 3. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Gradbene zadruge »Baraga« v Ljubljani, r. z. z. o. z., se bo vršil v četrtek 21. oktobra 1937 ob 11 dopoldne v posvetovalnici Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna. Dnevni red: 1. Poročilo odbora. 2. Volitev načelstva. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Mežici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 15 v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev računskega zaključka za leto 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Stavbne zadruge Katoliški dom v Mežici, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 15 v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev računskega zaključka za leto 1936. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 8 v posojilnični pisarni. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936: a) od 25. 9. 1936 in b) od 31. 12. 1936. 4. Slučajnosti.

30. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Prihovi, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 1/2 3 popoldne v prostorih Hranilnice in posojilnice na Prihovi. Dnevni red: 1. Čitanje in odobritev zapisnika o zadnjem obč.

zboru. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev računskih zaključkov. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

27. redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Radovljici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. oktobra 1937 v združni pisarni ob 15. v primeru nesklepčnosti pa ob 13.30. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega zapisnika. 4. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 5. Sprememba pravil. 6. Volitev načelstva in nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice pri Sv. Mihaelu poleg Šoštanja, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 7. novembra 1937 ob 9 dopoldne v Slomškovem domu. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 4. Dopolnilna volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

Poziv na devetu redovitu godišnjo glavno skupščino Zadruga za štednjo i zajmove u Sv. Jurju u Trnju sa n. j., koja će se održati u prostorijama rk. župskog ureda u Sv. Jurju u Trnju na dan 2. novembra 1937 u 8 i pol sati s ovim dnevnim redom: 1. Izvještaj upravnog i nadzornog odbora. 2. Prihvati zaključnog računa za g. 1936 i odrešnica. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice pri Sv. Vidu pri Ptiju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 31. oktobra 1937 ob 3 dopoldne v Slomškovem domu. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za bilance: a) od 26. 9. 1936 in b) od 31. 12. 1936. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Št. Ilju pri Vefenu, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 24. oktobra 1937 ob 3 popoldne v lastnih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročila: a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka z dne 25. 9. in 31. 12. 1936. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmetijske nabavne zadruge v Št. Juriju pri Grosupljem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. oktobra 1937 ob 8 zjutraj v prostorih Josipa Permata v Ponovi vasi. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

Člani Zadružne zveze dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25 Din na leto, za pol leta 12:50 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Janez Evangelist Krek.

Slovenski, pa tudi hrvaški zadrujarji so te dni obhajali žalostno obletnico, 20letnico smrti svojega voditelja dr. Janeza Evangelista Kreka.

Dne 8. oktobra 1917 ga je bila ob 10. uri zv. v Št. Janžu na Dolenjskem iztrgala neizprosna smrt iz naših vrst.

Njegovo življenje je bilo odsev kulturnega, političnega, gospodarskega in socialnega življenja in razvoja v zadnjih 25 letih pred njegovo smrtjo. Njegovo ime je bilo najti povsod: cerkev, književnost, izseljenci, delavci, kmečko vprašanje, časopisi in društva, politika in gospodarstvo, so pričali o njegovem nesebičnem delovanju. Bil je neumoren delavec. Delal je z jasnim in veselim obrazom. Naporji ga niso delali čemerne. Delo mu je bilo poklic,

delo mu je bilo razvedrilo, delo mu je bilo počitek, delo mu je bilo plačilo. Jasno spoznanje takratnega narodnega

položaja je rodilo v njem tisto rešilno misel, da se moramo iznebiti vsakega ozkosrčnega lokalizma. Vsak provincializem mu je bil tuj. Zato je ustvaril vseslovensko organizacijo, izobraževalno, gospodarsko in politično. Zato se je bojeval za združitev vseh naših narodnih sil, ker je bil prepričan, da se moremo le tako obvarovati propasti in se dvigniti do višje kulture in večjega blagostanja. Deloval je neprestano v tej smeri, dasi sta mu večkrat

človeška zloba in samopašnost ogražali njegove plemenite cilje.

Dr. Krekovo delo je bilo neverjetno vsestransko. Ni se drobilo v malenko-

stih, ampak je segalo daleč preko dnevnih vprašanj. Obsegalo je ves narod in prav zato ni bil nihče od takratnih vodilnih oseb tako last vsega naroda, kakor je bil on.

Ob vsem svojem velikem umstvenem bogastvu je živel in umrl kot siromak. Nikdar ni mislil nase, nikdar ni iskal samega sebe ali osebne udobnosti. Njegovih prs niso dičili visoki redovi in uradni odlikovanja, ali mesto tega ga je doletelo najvišje odlikovanje naroda: nikogar ni bilo, ki bi ne govoril o njem z odkritosrčnim spoštovanjem.

Rojen je bil o Božiču leta 1865. pri Sv. Gregorju nad Sodražico, kjer je bil njegov oče učitelj. Pri njem je začel hoditi v šolo, z njim je šel kasneje v Komendo. Po očetovi smrti sta se z materjo preselila v Selca nad Škofjo Loko. Po dokončani gimnaziji v Ljubljani je stopil v bogoslovje. V duhovnika je bil posvečen leta 1889. Svoje študije je nato nadaljeval na Dunaju, kjer je tudi promoviral, za tem pa nekaj časa deloval kot kaplan v Ribnici in nato kot stolni vikar v Ljubljani. L. 1895. je postal profesor bogoslovja v ljubljanskem semenišču. L. 1901. je bil izvoljen za deželnega poslanca v postojnsko-logaškem volilnem okraju, od l. 1908. pa je v deželnem zboru zastopal kamniški okraj. Državni poslanec je bil od l. 1897. do l. 1900. kot zastopnik kranjske splošne kurije, od l. 1907. pa do svoje smrti kot zastopnik kamniškega okraja.

Dr. Krekovo delovanje je tesno spojeno ne samo s kulturnim ampak tudi z gospodarskim preporodom našega naroda.

Posebno za razvoj združništva med Slovenci in Hrvati po Istri in po Dalmaciji si je stekel nevenljivih zaslug. Če bi

ne bil storil nič drugega kakor to, da je med našim ljudstvom tako razširil in poglobil združno misel, bi zaslužil našo večno hvaležnost.

Ko je dr. Krek nastopil pot javnega delovanja, je takoj izprevidel, kolikega pomena je združna organizacija ne le za gospodarsko, ampak tudi za kulturno osamosvojitev našega ljudstva.

V početku devetdesetih let so se v javnosti vedno bolj pojavljale zahteve, da je treba slovenskemu narodu na vse strani jasnega programa. Začel se je boj za jasnost v načelih, zahtevala se je večja aktivnost v javnem življenju. Prvi katoliški shod je zgradil za takratne razmere obširen socialno-gospodarski program, ki je bil še izpopolnjen na poznejših katoliških shodih.

V tem programu je bilo združništvu odkazano pomembno mesto.

Dočim so se poprej snovale samo posojilnice in to iz nacionalnih nagibov, so se začele odslej zadruge ustanavljati zaradi njihove važnosti za socialni preporod izkoriščanih delovnih slojev.

V tem vrenju in kipenju so se razčistili mnogi pojmi in nižji sloji ljudstva so začeli vse drugače presojati svoj položaj.

Ta preokret je imel naravno velik vpliv na razvoj združne organizacije. Dočim je bilo na Slovenskem od l. 1872. do 1892. ustanovljenih vsega skupaj 69 zdrug, se jih je od l. 1892. do 1905. osnovalo kar 481.

Od tedaj je prešlo vodstvo združnega gibanja iz Celja v Ljubljano. Že leta 1895. sta se bili tu osnovali Zveza kranjskih posojilnic in Gospodarska zveza. Obe organizaciji sta bili urejeni kot društvi in sta imeli skrbeti za združno propagando. Število včlanjenih

zadrug je hitro rastlo, pa tudi promet je bil vedno večji. Zato je bilo treba osrednjo organizacijo postaviti na drugačne temelje. L. 1900. je bilo sklenjeno, da se razpustita društvi Zveza kranjskih hranilnic in Gospodarska zveza. Dne 19. junija l. 1900. se je nato ustanovila nova centrala z istim imenom Gospodarska zveza, ki se je osnovala kot zadruga z omejeno zavezo in pričela izdajati svoje glasilo Narodni gospodar.

L. 1902. je bil dr. J. E. Krek izvoljen za predsednika Gospodarske zveze, ki se je l. 1903. razdelila na dva dela: v Zadružno zvezo in Gospodarsko zvezo. Zadružna zveza se je smatrala kot nadaljevanje prvotne zveze in je prevzela revizijo, splošno zastopstvo zadružnih interesov in denarno izravnavo; nova Gospodarska zveza pa je obdržala blagovni promet. Na podlagi izpremenjenih pravil je bila Zadružni zvezi l. 1904. priznana revizijska pravica. Mesto predsednika pri Zadružni zvezi je dr. Krek obdržal vse do svoje smrti.

Najbolj si je dr. Krek prizadeval popularizirati rajfajzenske posojilnice. Za ustanavljanje teh posojilnic so bila takrat prav pripravna tla. Denarno odeluštvo je bilo po kmetih še močno razširjeno. Vkljub raznim težavam in velikemu nasprotovanju je zadružna misel krepko zmagovala. Rajfajznovke so se hitro širile po vseh krajih in so postale prave gospodarske trdnjave našega kmeta. S tem je dr. Krek ustvaril kmečkemu stanu izvrstno kreditno organizacijo, ki je našemu kmetu donášala ogromne koristi.

Za kmečkimi posojilnicami so prišle na vrsto druge zadrug: nabavljalne, prodajne, proizvajalne, živinorejske, strojne, električne itd. Zadružna orga-

nizacija je postajala vedno bolj pestra. Dr. Krek je dajal vedno nove pobude, nova navodila in je zanašal vedno novo, čilo življenje v vrste svojih sotrudnikov.

Svoje pozornosti ni obračal dr. Krek samo na to, da bi se zadrug širile le po številu, ampak si je tudi veliko prizadeval, da bi delovale v pravem duhu. Nešteto poučnih tečajev in predavanj se je vršilo po njegovi iniciativi. Tudi sam je nastopil neštetokrat in s svojo ognjevito besedo povsod širil zavest, da je moč le v združitvi. Istemu namenu je služila zadružna šola, ki jo je po dr. Krekovem predlogu l. 1908. ustanovil bivši deželni zbor kranjski.

Dr. Krek je hotel v zadružništvu ustvariti organizacijo, ki bi družila ves jugoslovanski živelj v tedanji Avstriji. To je bilo važno tembolj, ker je bila potreba po zadružništvu v Istri in v Dalmaciji še občutnejša kot v slovenskih pokrajinah. Njegov globok čut za bedo in pomanjkanje ljudstva ga je vodil daleč doli na jug med najbolj zapuščene in pomoči najbolj potrebne. V tem smislu je bil dr. Krek prvi in pravi jugoslovanski zadrugar.

V zvezi s temi smotri je dr. Krek poudarjal potrebo, da bodi zadružništvo izven strankarskih bojev.

Istotako se je vedno zavzemal za popolno neodvisnost zadružništva nasproti javnim faktorjem.

V prvih letih dr. Krekovega delovanja se je bil hud boj proti zadružništvu, zlasti proti konsumnim zadrugam. Bilo je pa tudi veliko napačnih predsodkov o ciljih zadružnega gibanja. Na občnem zboru dne 6. aprila leta 1903. je poročal dr. Krek: »Naše stališče je, da je zadružništvo edino sredstvo za gospodar-

sko osvobojenje in napredovanje slovenskega ljudstva. Zadružništvo ureja naše kreditne razmere in tako olajšuje bremena, ki jih je ljudstvu naiožil kapitalizem. Zadružništvo tudi čuva pravice producenta. Nikakor pa ni naš namen, koga izpodriniti, ki se pošteno živi, tudi ni naš namen, uničiti tak stan. Uni-

čiti pa hočemo oderuštvo, oderuh je edini, ki ga hočemo in moramo izpodriniti, kjerkoli ga zasačimo.«

Ob 20letnici smrti našega velikega zadružnega voditelja sklenimo, da bomo delovali v njegovem duhu. S tem se bomo zadrugarji najlepše oddolžili njegovemu spominu.

Ob stoletnici rojstva Mihaela Vošnjaka.

Dne 18. septembra 1857 se je v Šošanju rodil Mihael Vošnjak, ki zavzema v zgodovini našega zadružništva tako odlično mesto, da ga imenujejo očeta slovenskega zadružništva oziroma posojilništva.

Po dokončani srednji šoli se je posvetil študiju tehnike v Gradcu in na Dunaju, kjer je že z 20 leti postal inženir. Nato je vstopil v železniško službo. Zaradi bolehnosti je stopil v pokoj in se v začetku l. 1880. stalno naselil v Celju. S tem se začena druga, važnejša doba njegovega življenja. Proti koncu svojega življenja je odšel v Gorico, od koder pa so ga pregnali vojni dogodki. L. 1915. se je nastanil v Švici, dne 2. julija 1920 pa ga je ondi doletela smrt v Glionu pri Territetu. Njegovi zemeljski ostanki so bili kasneje prepeljeni v Št. Ilj pri Velenju.

Vošnjakovo delovanje spada v najbolj zanimivo dobo našega narodnega življenja. Burno leto 1848. je prineslo zahtevo po sodelovanju naroda pri vladanju in zahtevo po narodni enakopravnosti. Do izpolnitve teh zahtev pa ni prišlo, ker je prekmalu nastopila reakcionarna doba, v kateri sta absolutizem in centralizem zatirala vsako idejo po politični svobodi in enakopravnosti. Toda

te ideje so bile že tako močne, da se niso dale več popolnoma zatreti. Končno se je morala absolutistična vlada umakniti.

Z zgledno požrtvovalnostjo in vne-
mo se je tedaj maloštevilno naše izobraženstvo lotilo dela za narodno, politično in gospodarsko prebujenje našega ljudstva. Narodna zavest je bila še prav majhna, za politično življenje ni bilo ljudstvo skoro nič pripravljeno, socialnih diferenc še ni bilo.

Izredno težak in neugoden je bil zlasti gospodarski položaj kmečkega stanu, ki še ni prebolel slabih posledic, ki jih je imelo odpravljenje tlačanskega razmerja, v katerem je bil Slovenec hlapec, njegov gospodar pa tujec, Nemec. Ubogi kmet se je čutil po dolgi navadi še vedno privezanega na borno, skopo grudo. O podjetnosti in industriji ni bilo niti sledu. Tu kakor tudi v trgovini je gospodoval še vedno tujec, piše dr. Ivan Prijatelj.

Z agrarno reformo je moral kmet prevzeti znatna bremena, letine so bile pogostokrat slabe, kmetijski pridelki so se težko in slabo vnovčevali. Kmet tudi še ni bil pripravljen na gospodarsko svobodo in se ni mogel hitro preorientirati. Vse to je vplivalo porazno in kmečko

gospodarstvo je čimdalje bolj propadalo. Potreba po kreditu je bila vedno večja. Za posojila se je moral kmet zatekati k ljudem, ki so zahtevali pretirane obresti in komaj čakali, da so dolžnika pognali z domače grude. Mnoga posestva so prehajala v roke oderuhov.

Klic po gospodarski osamosvojitvi je pridobival vedno več pristašev. Kljub temu je to vprašanje dolgo čakalo pravilne praktične rešitve. Šele Mihael Vošnjakov starejši brat, zdravnik dr. Josip Vošnjak je začel Slovence opozarjati, kako so Čehi reševali problem povzdige gospodarstva s svojimi založnami (posojilnicami). Njegova prizadevanja pa so le polagoma začela roditi sadove. Premagati je bilo treba velike ovire, ki so obstajale deloma v domači nezavednosti in nepoučenosti, deloma na strani vlade. Zadrúžnega zakona še ni bilo in posojilnice so se morale osnovati v obliki društev. Prva posojilnica je bila ustanovljena leta 1872. v Ljutomeru, druga naslednje leto v št. Jakobu v Rožu.

Leta 1875. je bil izdan zadrúžni zakon, ki je zelo olajšal ustanavljanje zadrug, ker ni bilo treba nobenega oblastnega dovoljenja, kakršno se je zahtevalo pri društvih. Toda manjkalo je sistematičnega dela, ni še bilo vodilne osebnosti, ki bi vodila vse gibanje po enotnih vidikih. Tak voditelj je postal po svoji naselitvi v Celju Miha Vošnjak.

Leta 1881. je ustanovil celjsko posojilnico, ki naj bi po njegovi zamisli postala močan denarni zavod, s pomočjo katerega bi se potem širile posojilnice tudi po drugih krajih.

Program Vošnjakovega delovanja je bila narodna in gospodarska osamosvojitve slovenskega ljudstva. Pri tem je

na narodni moment polagal večjo važnost kakor na gospodarski, kar je popolnoma razumljivo, ako se upoštevajo razmere tistega časa, ki je bil prežet s silnimi naporí, ohraniti našemu ljudstvu njegovo narodno samobitnost.

Celjsko posojilnico in tudi kasnejše posojilnice je Miha Vošnjak organiziral po Šulce-Deličevih načelih. Take posojilnice se mnogo laže kakor rajfajznovke razvijajo v močne in velike denarne zavode in zato laže prispevajo večje vsote v denarne namene.

Toda naše razmere vendarle niso bile take, da bi bil mogel Šulce-Deličeve nazore konsekvéntno provesti. Tudi niso bila Šulce-Deličeva načela v polnem skladu z njegovim nacionalnim programom. Miha Vošnjak je namreč hotel, da bodi usoda posojilnice trajno v zanesljivih narodnih rokah. Zato je odstopil od načela enakopravnosti članstva v zadrugi. Uvedel je dvojne deleže, glavne in poslovne. Le članom z glavnimi deleži je priznal glasovalno pravico in pravico do deležnih obresti. S tem je ustvaril v isti zadrugi dvojno članstvo. Glavni deleži naj bi bili v rokah zanesljivih narodnih veljakov, drugi, ki so bili nizki, naj bi olajšali pristop tudi manj imovitim ljudem. S tem je hotel Vošnjak zagotoviti, da bi v vodstvo posojilnic ne prišli narodno mlačni ali celo nasprotni elementi.

Za prve čase ta posebnost v organizaciji posojilnic ni vzbujala pomislekov, kasneje pa je izzvala precejšnjo kritiko, češ da tak ustroj posojilnice ne ustreza temeljnim načelom zadrúžništva.

Prvi del svojega programa je Miha Vošnjak uspešno uresničil: poleg posojilnice v Celju so se osnovale še posojilnice v Žalcu, Ljubljani, na Vrhniki, v

Mariboru in Sevnici, kasneje pa še po vseh pomembnejših krajih. Kot dober organizator je Miha Vošnjak kmalu uvidel, da bodo mogle posojilnice s pridom delovati le, če bi vladala med njimi vzajemnost in enotnost v poslovanju. Tako stanje se je pa dalo doseči le, če bi se posojilnice prostovoljno združile v skupno višjo organizacijo.

Ti razlogi so mu dali pobudo, da je začel misliti na ustanovitev posebne centrale, ki naj bi pomagala pri snovanju novih posojilnic in skrbela za izpopolnitev poslovanja že obstoječih posojilnic. Sklical je na dan 21. januarja 1885 v Celje sestanek posojilničarjev, ki se ga je udeležilo le pet posojilnic po svojih zastopnikih. Na tem sestanku je bilo soglasno sklenjeno, da se ustanovi društvo »Zveza slovenskih posojilnic«. Za prvega načelnika je bil izvoljen Miha Vošnjak. S tem je bila osnovana prva slovenska in tudi prva jugoslovanska zadružna zveza. Ker pa so se posamezne posojilnice bale za svojo neodvisnost, je bilo določeno, da se zveza osnuje samo za dve leti, da se posojilnicam ne sme naložiti nobena obveznost za zvezo in da članice po svoji volji prispevajo k pokritju režijskih stroškov. Notranja povezanost včlanjenih posojilnic je bila torej zelo, zelo rahla.

Nadaljnji razvoj je bil tak, da se je zveza čimdalje bolj krepila. Polagoma so se pripravljali temelji za uvedbo revizije. Na občnem zboru l. 1890. je bilo sklenjeno, da se zvezina pravila spremene tako, da bo zveza imela pravico in dolžnost, pošiljati k posameznim posojilnicam svoje nadzornike (revizorje). Prvotna bojazen do revizije se je bila umaknila in revizijo so kmalu vse posojilnice priznavale kot zelo koristno

ustanovo. L. 1903. je bil z aktivnim sodelovanjem Mihaela Vošnjaka izdan revizijski zakon, ki je uvedel obligatorno revizijo vseh zadrug, in s tem je bilo vprašanje revizij rešeno v pozitivnem smislu.

Drugo važno vprašanje, ki se je tikalo zveze, je bilo vprašanje denarne izravnave, ki je postajalo vedno bolj pereče. Kmalu po ustanovitvi zveze so začele posamezne posojilnice zahtevati, naj bi zveza posredovala med takimi posojilnicami, ki imajo odvišen denar, in med takimi, ki jim je denarja primanjkovalo. Zveza naj bi v tem oziru le posredovala s potrebnimi informacijami. Ta misel se pa ni dala dobro izvesti, ker posojilnice deloma niso bile dovolj disciplinirane, deloma niso bile dovolj poučene o stanju drugih posojilnic, ki so denar zahtevale. Zato so iskali drug način rešitve. Nekateri so hoteli, da bi posojilnice ustanovile osrednji denarni zavod, ki bi prevzemal presežke in dajal posojila onim zadrugam, ki so bile potrebne kredita. Tudi ta predlog ni našel razumevanja, posebno ne pri onih posojilnicah, ki so imele dovoljno denarnih sredstev. Posebno je ta predlog odklanjala celjska posojilnica, ki je bila sama za veliko število posojilnic nekaka denarna centrala in se ni hotela odreči svojemu vodilnemu mestu. Miha Vošnjak je bil pristaš Šulce-Deličevih nazorov in kakor je na Nemškem Šulce nasprotoval denarni centralizaciji, tako jo je na Slovenskem odklanjal Vošnjak, ki se je šele in dokaj pozno in le pod silo razmer uklonil. Leta 1905. je bilo na občnem zboru zveze dne 19. oktobra sklenjeno, da postane zveza tudi denarna centrala. V ta namen se je kot društvo ustanovljena prvotna zveza pre-

osnovala v zadrugo in si privzela ime Zadružna zveza v Celju. Od prvoine zveze je nova zveza prevzela revizije, stara zveza je pa pod svojim starim imenom kot lastnica tiskarne obstajala še naprej. Tudi novi Zadružni zvezi je načeloval Miha Vošnjak in sicer do leta 1910., ko se je zaradi bolehnosti in vi-

soke starosti umaknil s predsedniškega mesta.

Iz tega kratkega opisa življenja in delovanja se vidi, kako ogromno delo je izvršil Mihael Vošnjak za prosep slovenskega zadružništva. Njegov svetli zgled zasluži, da ga ohrani slovenska zadružna organizacija v častnem spominu.

Novosti v novem zadružnem zakonu.

Definicija zadruga

Dobiti pravo definicijo zadruga je zelo težko. Nekateri vidijo v zadruzi socialno tvorbo gospodarsko šibkih slojev in hočejo temu primerno imeti glavni poudarek na socialnem pomenu zadruga. Drugim se zdi pri zadruzi važnejša gospodarska stran njenega delovanja, tretji polagajo posebno važnost na to, kako se zadruga s pravnega stališča razlikuje od drugih gospodarskih ustanov. Zraven tega je zadružno življenje tako pestro in raznoliko, da res ni lahko najti primerne formule, ki bi se dala s pridom uporabiti na vse močje oblike zadrug.

Naš novi zadružni zakon definira zadrugo takole:

»Gospodarska zadruga je društvo nedoločenega števila članov (zadružnikov) s spremenljivim številom poslovnih deležev, ki se ga vsak član udeležuje neposredno in ki ima namen, da pospešuje njihovo gospodarstvo s skupnim izvrševanjem poslov po načelu vzajemne pomoči članov.«

V primeri z definicijo dosedanjega avstrijskega zakona kaže nova definicija neko zboljšanje, ker poudarja, da se član udeležuje zadružnega poslovanja

neposredno in da zadruga dosega svoj namen s skupnim izvrševanjem poslov po načelu vzajemne pomoči članov. Nasprotno je pa precej odveč dodatek: s spremenljivim številom poslovnih deležev. Saj je ista misel izražena že z besedami, da je zadruga društvo nedoločenega števila članov. Ker pa radi hodimo v tujo šolo, smo privzeli dostavek »s spremenljivim številom poslovnih deležev« po francoskem besedilu »à capital variable«, ki ga Francozi uporabljajo pri označevanju nekaterih (ne vseh!) zadrug.

S temi določbami v zvezi z odredbami, ki jih vsebuje zakon na drugih mestih, bo pojem zadrug dovolj jasno orisan, ker so v tej definiciji in v ostalih določbah zakona zadostno opisane lastnosti, ki jih mora imeti društvo, ki hoče veljati za zadrugo. Po teh lastnostih se zadruga bistveno razlikuje od drugih društev in družb, zlasti družb pridobitnega ali kapitalističnega značaja. Definicija zadruga ni samo teoretičnega pomena, ampak ima tudi veliko praktično vrednost, ker mora dati registrskemu sodišču možnost za presojo, ali je kako novo kot zadruga osnovano društvo res tako organizirano, da ga je smatrati za zadrugo.

Načelo samopomoči, ki stoji posebno v nemški zadružni literaturi zelo v ospredju, je v definiciji zamenjano z načelom vzajemne pomoči.

Preveč široko, obenem pa tudi preozko je opisano področje zadružnega delovanja. Zakon namreč pravi, »da se sme zadruga baviti z vsakim neprepovedanim poslovanjem, ki more povečati dohodke ali zmanjšati stroške njenih zadrušnikov«. Po zakonu so izrecno dopuščene tudi zavarovalne zadruga, katerih namen na splošno ni ne povečanje dohodkov, ne zmanjšanje stroškov, ampak predvsem ohranitev pridobljenih gospodarskih dobrin. Na drugi strani se ne sme zadruga baviti z vsakim neprepovedanim poslovanjem, ampak sme razne posle izvrševati le v okviru zakona, a zakon postavlja precejšnjo množino raznovrstnih omejitev. Zadruga se mora držati tudi onih omejitev, ki so izražene v njenih pravilih.

Stari zakon ni predpisoval kaj bolj natančnega o razdelitvi doseženega poslovnega dobička, ampak je dal vsaki zadrugi svobodo, da po svoje uredi to vprašanje v svojih pravilih. Novi zakon je sprejel načelo t. zv. ročdelskega sistema delitve čistega dobička. Poslovni presežek se ali sploh ne deli ali pa se deli le v razmerju poslovanja poedinega zadrušnika z zadrugo. S tem je krepko poudarjen nek kapitalistični značaj zadruga, s čimer je ustrezno tudi zadružni ideologiji, ki polaga v zadrugi glavno važnost na osebo, ne na udeleženi kapital.

Isto misel izraža tudi 4. odstavek § 1., da sme sicer zadruga obrestovati poslovne deleže, toda so ji v tem pogledu postavljene določene meje. Deleži se smejo obrestovati le tedaj, če

ima zadruga poslovni presežek in v tem primeru le do eskontne stopnje Narodne banke, oziroma pri kreditnih zadrugah do obrestne mere, ki je določena za hranilne vloge. Nikoli pa se deleži ne smejo obrestovati višje kakor po 6%. S tem je odstranjena nevarnost, da bi se poslovni dobiček po stranskih potih vendar le delil po kapitalističnih principih in bi se izigralo prej omenjeno načelo, da se sme dobiček deliti le v razmerju poslovanja posameznega zadrušnika z zadrugo.

Iz istih nagibov prepoveduje zakon dajati članom upravnega in nadzornega odbora tantieme, t. j. določen del čistega dobička, ki bi se po statutih ali po kakem obveznem dogovoru moral deliti med zadružne funkcionarje. Slično prepoved obsegajo taksni in davčni predpisi, le da prepoved ni prisilna, ampak je bilo zadrugam dano na prosto voljo, da so se ji podvrgle ali pa tudi ne. Če tega niso storile, je nastopila posledica, da niso bile deležne taksnih oprostitev in oprostitve družbenega davka. Sedaj pa je prepoved dajanja tantiem uzakonjena za vse zadruga brez razlike. Zakon hoče preprečiti, da bi zadružni funkcionarji delali visoke dobičke na škodo zadrušnikov v prvi vrsti z namenom, da bi si del čistega dobička razdelili med seboj, s čimer bi bili oškodovani interesi članstva.

Omejitve poslovanja na člane

Dosedanji avstrijski zakon ni izrecno prepovedoval, da bi zadruga ne sme le poslovati z nečlani. To je sedaj drugače. Novi zakon si je prisvojil obče priznано načelo, da smejo zadruga poslovati samo s svojimi člani in s poslovno zvezo, v kateri so včlanjene.

Posledica te odredbe bo, da se bo precej slovenskih zadrug, zlasti večjih (n. pr. tiskarskih, knjigotrških), moralo spremeniti v kako drugo obliko, ako ne bodo mogle svojega poslovanja prilagoditi novim predpisom.

Stroga izvedba načela, da se mora poslovanje omejevati na lastne člane, bi seveda zadrugam onemogočila obstoj. Če se govori o tem, da morajo zadruge omejevati poslovanje na lastne člane, so mišljeni le glavni nameni poslovanja, ki tvorijo pravi namen zadruge, dočim more zadruga pomožne posle izvrševati tudi z nečlani. Pod pomožnimi posli je razumeti take, ki služijo v to, da se morejo izvrševati glavni posli.

Zato odreja zakon:

1. Kreditne zadruge bodo smele sprejemati hranilne vloge in dobivati kredite od vsakega, bodisi da je zadružnik ali ne. Glavni namen kreditnih zadrug je podeljevanje posojil svojim članom in v tej panogi bodo morale svoje poslovanje omejevati na lastne člane; sprejemanje hranilnih vlog in najemanje izposojil je pomožni posel, ki služi v to, da se more dokazati glavni namen in zato zadruge pri tem pomožnem poslovanju niso omejene na lastne člane, ampak smejo poslovati tudi z nečlani. Tudi bodo lahko sprejemale poročstvo nezadružnikov za posojila, podeljena zadružnikom.

2. Prodajne (vnovčevalne) zadruge smejo svoje lastne proizvode ali proizvode svojih zadružnikov prodajati v predelanem ali nepredelanem stanju vsakomur. Glavni namen teh zadrug je, zagotoviti svojim zadružnikom ugodne cene pri prodaji blaga, pomožni posel je skupno prodajanje. Na-

sprotno bodo seveda te zadruge smele prodajati le blago svojih članov (n. pr. poljske pridelke, mleko, vino in podobno).

3. Nabavne zadruge, ki preskrbujejo svojim članom raznovrstne predmete za potrošnjo, smejo te predmete nabavljati kjerkoli, pri zadružnikih ali pri nezadružnikih, toda smejo te predmete prodajati samo svojim članom. Za monopolske predmete ta prepoved ne velja. Glavni namen teh zadrug je, preskrbovati svoje člane z dobrim blagom po čim ugodnejših cenah, zato se morajo pri izvrševanju teh poslov omejevati na lastne člane. Nabavljanje označenih predmetov je pomožni posel, ki ga smejo zadruge opravljati tudi z nezadružniki, t. j. smejo blago nabavljati tudi pri nečlanih.

4. Proizvajalne zadruge smejo:

a) od nezadružnikov nabavljati naprave in sredstva, ki so potrebna za izdelovanje in predelovanje blaga (stroje, orodje, pogonski material in podobno);

b) od nezadružnikov nabavljati surovine, ki jih potem oddajajo svojim članom v predelavo;

c) obrtniške zadruge od nezadružnikov nabavljati material in surovine za predelavo in smejo izdelke prodajati nezadružnikom.

Glavni namen teh zadrug je zagotoviti svojim članom primeren zaslužek ob izdelovanju in predelovanju blaga, pomožni posli so skupna nabava surovin in obratnih sredstev in prodajanje blaga. Pomožne posle sme zadruga vršiti z nečlani, glavni posel (izdelovanje, predelovanje) pa samo s člani.

5. Zavarovalne zadruge bodo smele izvrševati pozavarovanje

tudi pri nezadružnih zavarovalnih ustanovah.

6. Nabavne in potrošne (konsumne) zadruge bodo smele prodajati nezadružnikom ambalažo (n. pr. zabojne) in pokvarjeno ali poškodovano blago, odpadke in postranske proizvode, ki se dobivajo pri zadružni predelavi in ki ne služijo potrošnji njenih članov. Zadruga pa bo morala o izvršeni prodaji poškodovanega ali pokvarjenega blaga takoj obvestiti revizijsko zvezo.

7. V primeru elementarnih ali periodičnih motenj bo smela zadruga od nezadružnikov nabavljati blago, če bi ne mogla s pridelki svojih članov zadovoljiti potreb svojih stalnih odjemalcev. N. pr. v primeru kake živinske bolezni bi zadruga ne mogla od svojih zadružnikov dobiti toliko mleka, kolikor ga je zavezana dajati svojim odjemalcem; v takem primeru bo smela mleko nakupovati tudi pri nezadružnikih. Vendar pa bo zadruga morala za tako nabavo blaga pri nečlanih dobiti posebno dovoljenje, ki ga bo dajal kmetijski minister po zaslišanju glavne zadružne zveze.

8. V svojih prodajalnicah bodo smele zadruge poleg glavnega predmeta (svojega ali svojih zadružnikov) prodajati tudi postranske potrošne predmete, nabavljene od nezadružnikov, če se glavni predmet brez njih ne da uspešno prodajati. Za prodajo takih postranskih predmetov pa bo vsaka zadruga morala imeti dovoljenje kmetijskega ministra.

Kreditnim zadrugam in njihovim zvezam je področje omejeno na sledeče posle: sprejemati smejo hra-

nilne vloge, najemati izposojila, dajati posojila, nabavljati sredstva za kmetijsko produkcijo na račun svojih zadružnikov in izvrševati komisijsko prodajo blaga svojih članov.

Nadaljnja omejitev za kreditne zadruge obstoji v tem, da bodo smele svoj odvišni denar nalagati samo pri svojih zvezah; zveze pa ga bodo smele nalagati pri državnih ali privilegiranih ali pri samoupravnih denarnih zavodih, oziroma tudi pri takih denarnih zavodih, pri katerih imajo zveze in njihove zadruge večino delnic. Če bi se osnovala zadružna banka, bi smele zadruge nalagati svoje pretičke tudi pri njej, dotedaj pa po odobrenju pristojne revizijske zveze tudi pri drugih denarnih zavodih.

Jamstvo

Glede jamstva (zaveze), ki ga zadružniki prevzamejo za obveznosti zadruge, v primeri z dosedanjimi predpisi ni posebnih izprememb. Nova je le določba, da ne sme nihče biti član dveh zadrug, ki bi bili obe osnovani z neomejeno zavezo. Zato bo moral vsak član zadruge z neomejeno zavezo ob svojem vstopu izjaviti, če je že včlanjen pri kaki drugi zadrugi z neomejeno zavezo.

Ustanovitev

Važno izpremembo nasproti sedanjemu stanju obsega novi zakon glede ustanavljanja zadrug.

Doslej ni bilo predpisano najmanjše število zadružnikov, ki jih mora zadruga imeti ob svoji ustanovitvi. Novi zakon odreja, da more zadrugo ustanoviti najmanj deset oseb, ki neomejeno razpolagajo s svojim premoženjem.

Te osebe, ki se imenujejo ustanovitelji, morajo v posebni izjavi pismeno izreči svojo voljo, da hočejo osnovati zadrugo. Izjaviti morajo tudi, koliko deležev da podpišejo. Ta izjava nadomešča pristopno izjavo.

Ob ustanovitvi nove zadruge se mora vršiti ustanovna skupščina, ki jo skličejo ustanovitelji. Predseduje ji eden od sklicateljev, dokler si ne izbere drugega predsednika. O ustanovni skupščini se mora sestaviti poseben zapisnik in sicer v takšni obliki, kakršna je predpisana z novim zakonom.

Ustanovni skupščini se predlože v pretres pravila nove zadruge. Ko so pravila sprejeta, se voli prvo načelstvo in nadzorstvo po odredbah sprejetih pravil in zakona.

Če bi ustanovitelji ne prijavili zadruge za vpis v združni register v roku šestih tednov po ustanovni skupščini, se smatra, da zadruga ni ustanovljena.

Nove so tudi naslednje odredbe, ki se tičejo postopka za vpis zadruge:

Prijavi za vpis zadruge se morajo priložiti:

- a) trije izvodi pravil zadruge;
- b) trije izvodi zapisnika o ustanovni skupščini;
- c) trije izvodi seznama ustanoviteljev in po ustanovni skupščini vpisanih združnikov.

Pravila zadruge morajo podpisati ustanovitelji, zapisnike in sezname pa predsednik ustanovne skupščine, zapisnikar in dva overovatelja.

Po en izvod teh spisov ostane pri sodišču v zbirki listin združnega registra, po dva izvoda pa vrne sodišče za-

drugi in na vrnjenih pravilih potrdi, da je vpis zadruge izvršen.

V združni register se vpišejo tiste stvari kakor po sedanjih predpisih, poleg tega pa še dan ustanovne skupščine in trajanje zadruge.

Pravila

Glede vsebine pravil obsega zakon bistveno enake določbe kakor bivši avstrijski združni zakon. Vendar pa ima tudi nekaj novih odredb, tako n. pr.

1. dodatek v besedilu tvrdke se sme rabiti tudi v skrajšani obliki, z n. j. (z neomejenim jamstvom) ali z o. j. (z omejenim jamstvom):

2. sedež zadruge mora biti v naši državi;

3. če se v pravilih določi, da mora posamezen član plačati več deležev, se mora v pravilih določiti tudi osnova za zahtevo večjega števila deležev, oziroma se mora določiti ključ, po katerem se zahteva večje število deležev;

4. v pravila morajo biti prevzete določbe o tem, da se ustanovi rezervni sklad in kako se uporablja ta sklad in morebitni drugi skladi;

5. odredbe glede skupščine (občnega zbora) so bolj natančne; v pravilih se morajo določiti primeri in čas, ko se mora sklicati skupščina, in kraj, kjer se mora sklicati; določiti se mora način predsedovanja, področje, število članov, ki so potrebni za sklepčnost in koliko glasov je potrebnih za posamezne sklepe.

V pravilih se lahko določi, da rešuje posebno razsodišče spore, ki nastajajo v združnih zadevah med združniki samimi ali med združniki in upravnim in nadzornim odborom.

Če se zadruga odloči, da bo od svo-

jih članov zahtevala od časa do časa kake nedennarne storitve, se morajo v pravilih točno določiti pogoji, obseg in čas teh storitev.

Od odredb, ki jih obsega zakon, je dopustno odstopiti le toliko, kolikor zakon sam dopušča in če se take izjemne odredbe navedejo v pravilih.

Organi zadruga

Upravni odbor

Dosedanji zakon ni ničesar določal glede najmanjega števila članov upravnega odbora. Novi zakon zahteva, da mora upravni odbor (načelstvo) imeti vsaj tri člane. Nova je tudi zahteva, da morajo biti člani upravnega odbora pismeni in da morajo svobodno razpolagati s svojim premoženjem. Tudi pravna oseba, ki je članica zadruga, more biti zastopana v upravnem odboru in v takem primeru se lahko v upravni odbor zadruga izvoli vsakdo, ki sme zastopati to pravno osebo. V upravni odbor zveze se sme izvoliti vsak član včlanjene zadruga.

Izvrševanje dolžnosti, ki so zvezane z odborniškim mestom, se ne more prenesti na drugo osebo.

Če je v pravilih določeno, da se v upravni odbor izvoli tudi nekaj namestnikov, se mora obenem določiti, v katerem vrstnem redu pridejo namestniki odbornikov na izpraznjena mesta.

Uslužbenci zadruga se ne morejo voliti v upravni odbor. Izjema velja le glede enega vodilnega nameščenca.

Dalje ne morejo postati niti biti člani upravnega odbora tisti, ki jim je sodišče po § 58 kazenskega zakona pre-

povedalo izvrševati določeno delo, poklic ali obrt, ki je soroden s posli, ki jih vrši zadruga. Ta omejitev je pa le začasna in traja toliko časa, dokler traja prepoved.

Člane upravnega odbora more voliti le skupščina (občni zbor). Kooptacija v seji načelstva ali v skupni seji načelstva in nadzorstva ni več dopustna.

Nova je tudi odredba, da mora vsako leto iz upravnega odbora izstopiti določeno število odbornikov. Nova je dalje določba, da prične odborniška služba že z dnem ko so bili izvoljeni in da preneha z dnem, ko se vrši skupščina, na kateri se odobri računski zaključek za zadnje njihovo poslovno leto. Odborniška služba traja največ tri leta, toda po izteku te dobe se lahko ponovno volijo v upravni odbor.

Skupščina sme odstaviti poedine ali tudi vse člane upravnega odbora, če glasuje za tak predlog več kakor polovica vseh včlanjenih združnikov ali če za to glasuje na dveh zaporednih skupščinah več kakor polovica navzočih združgarjev.

Če pade število odbornikov pod polovico, skliče nadzorni odbor takoj skupščino, da popolni izpraznjena mesta, začasno do skupščine pa postavi nadzorni odbor iz števila združnikov potrebno število namestnikov v upravni odbor. Če bi nadzorni odbor tega ne storil in bi tudi združniki sami ne sklicali skupščine, jo skliče revizijska zveza.

Upravni odbor zastopa zadrugo nasproti tretjim osebam, vendar je zastopstvena pravica odvzeta tistemu odborniku, ki je morebiti kot za-

stopnik tretje osebe interesiran v dotičnem poslu.

Zadružno firmo sme poleg enega člana upravnega odbora podpisovati tudi nameščeneec, ki ga upravni odbor po predhodnem načelnem sklepu skupščine za to pooblasti in prijavijo registrskemu sodišču.

Pri sejah upravnega odbora mora biti navzoča vsaj polovica odbornikov. Sklepa se z nadpolovično večino glasov navzočih odbornikov; če so glasovi enako porazdeljeni, je predlog odklonjen.

V pravilih se lahko predpiše, da sme določeno število odbornikov zahtevati sklicanje seje upravnega odbora. Če se kateri odbornik brani podpisati sejni zapisnik, se mora to v zapisniku zabeležiti.

V § 17 je določeno, kdaj so člani upravnega odbora odgovorni za škodo, ki so jo prizadejali zadrugi. Odgovoren ni tisti član, ki je glasoval proti sklepu in je dal razlog za svoje glasovanje proti dotičnemu sklepu zabeležiti v sejni zapisnik; če pa pri seji ni bil navzoč, se oprosti odgovornosti na ta način, da sporoči pismeno nadzor-

nemu odboru svoje nasprotovanje, čim je zaznal za dotični sklep.

Zahtevati odškodnino od članov upravnega odbora more zadruga, ako tako sklene skupščina, ki izbere obenem enega ali več zastopnikov za dotično pravdo. Eventualno zastopa zadrugo tudi upravni, oziroma nadzorni odbor. Ako bi skupščina dala odgovornim članom upravnega odbora razrešnico, čeprav je vedela za škodo, ali ako je odbila predlog, naj se zahteva poravnanje škode, ali ako o takem predlogu ne sklepa, potem more vsak združnik v roku treh mesecev po skupščini vložiti v imenu zadruge tožbo proti odgovornim članom upravnega odbora. Ako sodišče tožbo zavrne ali pa tožitelji umaknejo, so tisti, ki so tožbo vložili lahkomi selno ali z zlobnim namenom, odgovorni tožnim odbornikom in zadrugi za nastalo škodo.

Člani upravnega odbora se legitimirajo z overjenim izvlečkom iz zadružnega registra, drugi zastopniki zadruge pa s pooblastilom, ki jim ga izstavi upravni odbor. (Dalje prih.)

Iz našega zadružništva.

Bolgarsko-jugoslovanski zadružni institut. Dne 4. aprila letošnjega leta je bil v Sofiji osnovan bolgarsko-jugoslovanski zadružni institut. Pobudo za ustanovitev instituta je dal večji izlet bolgarskih zadružnikov l. 1936., ki so kot gostje zveze nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev potovali po naši državi. Ustanovitev je na nekem sestanku zadružnikov v Beogradu pred-

lagal dr. Ilija Palazov, glavni ravnatelj zveze popularnih bank v Sofiji. Predlog je bil takoj sprejet. Po daljših priprava h je bil naprošen Hristo Ganev, predsednik nacionalnega komiteja bolgarskih zadrug, da sestavi načrt pravil, nadaljnjo iniciativo za osnovanje instituta pa so odstopili glavni zadružni zvezi v Beogradu. Tako je bila potem na dan 4. aprila sklicana ustanovna skupščina v Sofiji, katere se je udeležilo 28 zastopnikov iz Jugoslavije. Za

predsednika instituta je bil izbran Hristo Ganev, predsednik nacionalnega komiteta bolgarskih zadrug, za podpredsednika pa Voja Djordjević, podpredsednik jugoslovanske glavne zadrugne zveze, ter Grozju Dikov, predsednik splošne zveze bolgarskih kmetijskih zadrug, za tajnika pa dr. Ilija Palazov in Djordje Davidović, tajnik glavne zadrugne zveze v Beogradu.

V institutu so zastopane centralne zadrugne organizacije obeh držav, člani pa morejo biti tudi druga društva, ki delujejo na znanstveni ali praktični podlagi za napredek gospodarstva in se zanimajo za zadrugno gibanje.

Institut ima nalogo predvsem delati na to, da se širi medsebojno spoznavanje in da se proučujejo zadrugne naprave, zadrugno življenje in poslovanje v obeh državah. Dalje po možnosti skrbeti za medsebojno izmenjavanje blaga, za proučevanje gospodarskih razmer, zlasti uvoza in izvoza, carin, trgovskih odnosov itd.

Zvezine objave.

Rok za vlaganje prošenj za zaščito poteče dne 25. novembra 1957. Ni gotovo, če bo podaljšan ali ne. Glavna Zadrugna zveza dela na to, da se še podaljša, ne ve se pa, ali bo uspela. Trgovinsko ministrstvo se baje upira zopetni podaljšavi. Tudi nekatere organizacije bančnih zavodov nastopajo, kakor je čuti, proti podaljšavi.

Na to negotovost opozarjamo posojilnice. Če ne bo rok znova podaljšan, ne bo mogoče po 23. novembru t. l. vlagati prošenj za odlog plačil.

Zadrugništvo v inozemstvu.

Zadrugne pekarnice na Češkem. Na Češkem poznajo dve vrsti zadrugnih pekarn: kmetijske in delavske. O kmetijskih zadrugnih pekarnah se nam poroča, da zelo olajšajo in pocenijo delo, ki je združeno s pripravo in peko kruha. Zadrugna peka omogoča, da imajo kmetovalci dvakrat na teden svež kruh, dočim so ga prej, ko so pekli sami doma, imeli le enkrat na teden ali pa še bolj redko. Seveda pa je uspeh teh zadrug odvisen od tega, da imajo dovoljno članov in da razpolagajo z zadostnimi lastnimi denarnimi sredstvi. Lasten kapital je zadrugam potreben, da ni pekarna takoj spočetka obremenjena z dolgi, ki jih je treba visoko obrestovati.

Najbolj pogosto se ustanovljajo male zadrugne pekarnice. Kot male pekarnice se razumevajo take, ki imajo svojo peč, zadosti velik prostor za delo (brez gnetilnega stroja), prostor za shrambo moke in kuriva in končno dve sobi za pekarja. Ako je pekarna majhna, lahko izostane dostavljanje kruha v domove članov. Tako prevažanje s tovornim vozom v teži poldruga tone stane približno 45.000 Kč na leto ali 10 do 16 vinarjev za kilogram pečenega kruha. Dalje je pri mali pekarni lažje zbrati potrebno lastno glavnico.

Skupna cena naprave pri mali pekarni ne sme presegati 100.000 Kč. Za rentabiliteto take majhne pekarnice zadostuje, da se napeče letno vsaj 1200 stotov kruha. V taki zadrugi prejme član navadno za 100 kg dobavljene rži 84 kg kruha in 31 kg otrobov; pri tem plača 42 Kč, od česar odpade ena tretjina na mletev in dve tretjini na peko. Iz 100 kg moke se navadno napeče 129

do 140 kg kruha. Skupni stroški, ki odpadejo na 1 kg kruha znašajo 29 vinarjev, dočim znašajo v večjih pekarnah, kjer dostavljajo članom kruh na dom, lastni stroški za peko in za prevoz kruha med 59 do 45 vinarjev.

Male zadruge za peko kruha imajo torej znatne prednosti pred velikimi pekarnami. Zato se vedno bolj uveljavljajo male pekarnice. Sedaj obstoji na deželi med kmeti 73 takih zadrug, ki poslujejo v ozki zvezi z združnimi mlini.

Gospodarstvo.

Hranilnice zahtevajo nazaj pupilni denar. Na seji upravnega odbora Zveze hranilnic v Belgradu dne 7. oktobra letos je bilo soglasno ugotovljeno, da je pupilna varnost in pravica na pupilni denar bistvena označba hranilnic v svetu. Ta denar jim daje možnost, da izvršujejo prave hranilniške posle in naloge. Obžaluje, da našim samoupravnim hranilnicam še ni vrnjena odvzeta pravica na pupilni denar, katero so uživale dolgo vrsto let, katere pa drugače stalno uživajo vse hranilnice v drugih državah. Upravni odbor Zveze hranilnic kraljevine Jugoslavije smatra, da se mu mora ta pravica vrniti najprej z uredbo o hranilnicah in nujnim njenim uveljavljanjem in izjavlja, da se naše hranilnice ne morejo nikdar odreči te svoje osnovne pravice.

Pospeševanje motorizacije. V vrsto naših najbolj perečih vprašanj spada tudi motorizacija naše države. Mnogo drugih držav je v ureditvi tega vprašanja bolj ali manj pred nami.

Leta 1929., ko je znašala trošarina na bencin 4 din za kg in se je čutilo neznosno in škodljivo za razvoj motori-

zacije, se je razpravljalo o postopnem znižanju te visoke dajatve. V prvi etapi smo to znižanje takrat tudi izvedli. Trošarino smo spustili za 25 %, na 3 din za kg bencina. Toda z uredbo iz leta 1933. je stopila trošarina na motorno pogonsko silo v nasprotno smer. Zvišala se je za mešanico špirita in bencina na 3.50 din, za bencin pa na 5 din. To povečanje se je takrat uvedlo zato, da se dobe sredstva za sklad za javna dela. Kolkor se je v tem pogledu na eni strani storilo, prav toliko, če ne več, se je pa po drugi strani napravilo škode vsem tistim našim koristim, ki so združene z ureditvijo motorizacije države. Z uvedbo posebnega visokega davka na promet z luksuznim blagom je prišel v seznam tega blaga tudi avtomobil. Tako smo poleg povišanja davkov ustvarili l. 1932. še novo veliko oviro motorizaciji države.

Imeli smo tudi še letno pristojbino za avtomobile. Njo je ukinil dr. Stojadinović že l. 1935., ko je prevzel resor finančnega ministra v vladi B. Jevtića, prepričan, kako zelo škodljiva je ta pristojbina za motoriziranje države.

Literatura.

Zadružni zbornik. Ob stoletnici rojstva Mihe Vošnjaka, znanega zadružnega delavca je izdala Zveza slovenskih zadrug Zadružni zbornik, ki prinaša predvsem članek dr. D. Schauerja o Vošnjaku samem in njegovem delu, nadalje članek dr. Bog. Vošnjaka, dr. Komljanca o bratih Vošnjakih in Ptuju, Fr. Trčka o razvoju posameznih zadrug in njih skupin, pregled vsega slovenskega zadružništva v številkah, Iva Sancina Spomine na zadružno delo v Istri itd. V knjigi je mnogo ilustracij. Zbornik stane 30 din, dobi se v knjigarnah.

Vabilo
na
redno glavno skupščino
Zadružne zveze v Ljubljani
registrovane zadruge z omejeno zavezo

ki se bo vršila v ponedeljek 8. novembra 1937 ob 10. uri dopoldne
v Frančiškanski dvorani v Ljubljani

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika o zadnji glavni skupščini.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1936.
5. Volitev odbora.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Dr. A. Korošec
predsednik.

I. § 19. Zvezinih pravil: Zvezina skupščina.

Zvezina skupščina je občni zbor zadruge in sestoji iz odposlancev Zvezinih članic. Vsako Zvezino članico zastopa na Zvezini skupščini njen načelnik. Če pa ta pri Zvezini skupščini ni prisoten, zastopa Zvezino zadrugo pooblaščenec, ki se izkaže s pravilnim pooblastilom načelstva Zvezine članice. Ena oseba sme zastopati kvečjemu 10 zadrug.

II. Pooblastila.

Zadruge, ki ne bi poslale na skupščino svojega zastopnika, prosimo, da pošljejo pravilno podpisano pooblastilo Zvezi, ki bo poskrbela za zastopstvo.

III. Vožnja po železnici.

Polovična vožnja po železnici je zaprošena. V slučaju, da bo dovoljena, obvestimo zadruge po časopisju.

Redni letni občni zbor Hranilnice in posojilnice v št. Juriju pri Grosupljem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. oktobra 1937 ob 8 zjutraj v prostorih Josipa Permata v Ponovi vasi. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v št. Juriju pri Kranju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 3 popoldne v uradni sobi zadrage. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo: a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Potrditev rač. zaključka za leto 1936. 4. Nadomestna volitev treh odbornikov in volitev nadzorstva. 5. Odobritev izplačanih podpor v letu 1936. 6. Slučajnosti.

Hrvatska seljačka štedionica u Strigovi, r. z. s. n. j., održat će svoju redovitu godišnju glavnu skupštinu u društvenim prostorijama na dan 14. novembra 1937 god. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine. 2. Izvještaj upravnog odbora. 3. Izvještaj nadzornog odbora. 4. Čitanje i odobrenje računskega zaključka za poslovnu god. 1936. 5. Eventualije.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Toplicah, r. z. z. n. z., se bo vršil 24. oktobra 1937 ob 7 zjutraj v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Trebnjem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 8 v Prosvetnem domu. Dnevni red: 1.

Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Trebnjem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 1/2 8 v Prosvetnem domu. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Velikih Dolencih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 15 v poslovnih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Odobritev dveh računskih zaključkov za l. 1936. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Zg. Besnici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 10 v župnišću. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1936. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

30. redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Žetalah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. oktobra 1937 ob 15 v zadrugi pisarni. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za dobo od 1. januarja do 25. septembra 1936 in od 1. januarja do 31. decembra 1936. 3. Slučajnosti.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 % Din 120.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg à Din 100.—; kalijeva sol po 100 kg Din 150.—; kostni superfosfat Din 123; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 211.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 185.—; kostna moka Din 100.—; nitrofoskal v vrečah Din 144.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 6.60; žveplo Din 3.—. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700—2.000; čistilnik 10 sit 1.500 Din; plugi Lesce Din 880—995; reporez-

nica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do Din 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400—1.700; brzoparilniki Din 1.050 do 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki 900 Din; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike »Rapp« Din 70.—. Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5.000 kg franko vsaka postaja. Modra galica pri vagonškem odjemu po konkurenčni ceni.

✱

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic »Zadružne zveze« nudi Oblačilnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.

